

Grzymałowski, Stanisław

"Historia Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919-1959", Warszawa 1959 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 7/3, 379-380

1962

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

trudności, jakie powstają przy nieprawidłowej konstrukcji komory pompy paliwowej oraz regulację jakościową i ilościową silników.

Praca prof. Trinklera może być bardzo cenna dla konstruktorów silników spalinowych, są tam bowiem przedstawione bogate materiały uzyskane osobiście przez autora w ciągu prawie 60-letniej pracy konstruktora i pedagoga.

Brak bibliografii obniża poniekąd wartość książki, autor wyraźnie jednak zaznacza we wstępie, że przedstawione materiały są mu znane osobiście, a nie pochodzą z fachowej literatury.

STANISŁAW GRZYMAŁOWSKI

Historia Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919—1959, Wydawnictwa Czołpism Technicznych NOT, Warszawa 1959, s. 432.

Wydana z okazji 40-lecia Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) książka zawiera historię zrzeszeń elektryków polskich w latach 1899—1919, Stowarzyszenia Elektryków Polskich w latach 1919—1939, działalności elektryków w Warszawie podczas okupacji, w jenieckich obozach niemieckich w latach 1939—1945, w ZSRR w latach 1939—1944 i w Anglii w latach 1941—1945, a wreszcie działalności SEP w latach 1945—1958.

Oddębnie potraktowano w książce działalność elektryków polskich w zakresie prac podstawowych, jak normalizacja i słownictwo elektryczne oraz szkolnictwo elektryczne SEP, a także omówiono znak przepisowy SEP, wydawnictwa SEP, działalność Polskiego Komitetu Oświatleniowego, Polskiego Komitetu Elektrotechnologii i Polskiego Komitetu Ochrony Odgromowej. Oddzielne rozdziały stanowią: życiorysy członków honorowych SEP, wykaz prezesów i sekretarzy generalnych, wspomnienie pierwszego sekretarza generalnego oraz dzieje oddziałów SEP.

Jak widać z tego przeglądu zawartości, książka daje pełny obraz życia i działalności wielce zasłużonego stowarzyszenia naukowo-technicznego zrzeszonego obecnie w Naczelnej Organizacji Technicznej.

Jednakowoż wartość publikacji nie polega tylko na przedstawieniu historii Stowarzyszenia Elektryków z punktu widzenia pracy organizacyjnej, książka jest cenna także dla historyka zajmującego się badaniem rozwoju przemysłu elektrotechnicznego i energetycznego, znajdziemy też w niej przegląd wszystkich zagadnień tej gałęzi techniki nurtujących w Polsce w okresie 60 lat.

Tak więc na przykład już w pierwszych latach XX w. tzw. Delegacja Elektrotechniczna zabierała głos w sprawie programu Oddziału Elektrotechnicznego w Szkole im. Wawelberga i Rotwanda oraz założenia laboratorium elektrotechnicznego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa kursu dla elektromonterów. W roku 1899 Delegacja rozpoczęła też pracę nad ułożeniem słownika elektrotechnicznego oraz utworzyła pierwszą polską Komisję Przepisową.

Na pierwszym Zjeździe Elektrotechników Polskich w czerwcu 1919 r. uchwalono wnioski w sprawie udzielania uprawnień na zakłady elektryczne, finansowania przedsiębiorstw elektrycznych, komunikacji podmiejskiej m. st. Warszawy, propagandy stosowania urządzeń elektrycznych, statystyki elektrowni, rozwoju przemysłu elektrotechnicznego, przepisów budowy i ruchu urządzeń elektrycznych, wprowadzenia radiotechniki do szkolnictwa, wydania ustawy radiotelegraficznej, popierania rozwoju telefonii itp.

Już te kilka przykładów wskazuje, jak działalność stowarzyszeniowa była żywym odbiciem stanu, zamierzeń i kierunku przemysłu i techniki elektrotechnicznej.

I dlatego, czytając w tym właśnie aspekcie historię Stowarzyszenia Elektryków Polskich na przestrzeni 60 lat, znajdziemy w książce bogaty materiał historyczny.

STANISŁAW GRZYMAŁOWSKI

„Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej“, seria D: „Historia Techniki, i Nauk Technicznych“, z. 3, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1962, s. 100.

Kolejny zeszyt seryjnego wydawnictwa Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN przynosi trzy rozprawy dość odległe od siebie tematycznie, wszystkie jednak dotyczące tego samego okresu — trzeciego ćwierćwiecza XIX w. Historia tych lat tak ważnych dla rozwoju techniki i przemysłu, lat tworzenia się w Polsce społeczeństwa kapitalistycznego, zaczątków wielkiego przemysłu i techniki współczesnej, wzbogacona została o trzy studia naukowe rzucające dodatkowe światło na problemy epoki.

Jerzy Pilecki w rozprawie *Działalność i znaczenie Ignacego Łukasiewicza w pionierskim okresie przemysłu naftowego (1852—1861)* podejmuje temat dość znany, ale gromadzi wiele nowych interesujących wiadomości i porządkuje wiedzę w tym zakresie. Uwagę koncentruje na okresie od podjęcia pierwszych badań nad ropą naftową na terenie Lwowa do założenia rafinerii w Polance, która wyznacza, zdaniem autora, punkt zwrotny w rozwoju polskiego nafcjarstwa. W omawianym dziesięcioleciu zostały bowiem wypracowane zasadnicze wzory w zakresie kopalnictwa i eksploatacji ropy oraz urządzeń rafineryjnych, w zakresie organizacji i bezpieczeństwa pracy, w zakresie transportu i handlu; wzory te stały się podstawą do dalszego rozwoju nafcjarstwa podkarpackiego.

Swe studia opiera Pilecki na relacjach współczesnych Łukasiewiczowi autorów polskich i obcych piszących o nafcju, na materiale publicystycznym i wspomnieniowym oraz na odnalezionych przez siebie źródłach archiwalnych. Jakkolwiek Łukasiewicz jest centralną postacią opracowania, to jednak dostarcza ona wiadomości i o innych pionierach polskiego nafcjarstwa tego okresu, dając pełny obraz panujących w nim stosunków i tendencji.

Studium lat 1852—1861 poprzedzone jest szerokim omówieniem poprzedniego okresu, poczynszy od prac J. Heckera z lat 1815—1817. Nie brak tu informacji o zainteresowaniach ludności wiejskiej ropą naftową, o nafcjarstwie chałupniczym, a także o pracach naukowych nad ropą naftową, w których dorobek polskiego chemika F. N. Waltera jest szczególnie duży.

Ponieważ początki nafcjarstwa wiążą się głównie ze sprawą oświelenia, autor nie omieszkiał wprowadzić czytelnika w zagadnienia techniki oświeceniowej tych lat, zwłaszcza w zakresie wykorzystywania płynnych węglowodorów. Słusznie jednak autor stara się uwypuklić rolę Łukasiewicza jako twórcy przemysłu naftowego, dla którego prace nad lampą naftową stanowiły element ważny, ale bynajmniej nie zasadniczy. Łukasiewicz bardziej interesował się sprawami eksploatacji ropy niż wypieraniem lampy swej konstrukcji przez rozwiązania zagraniczne.

Z nadzieją należy oczekiwać rezultatów dalszych prac autora nad postacią Łukasiewicza. Przyczynią się one do poznania historii polskiego nafcjarstwa, którego początki są jedną z ciekawszych kart naszej techniki.

Proces kształtowania się inteligencji polskiej w XIX w. od kilkunastu lat stanowi przedmiot zainteresowań historyków i socjologów. Zagadnienia związane